

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr F. J. J. Buijendijk, Dr K. Dijk, Prof. Dr V. Hepp, Drs C. Tazelaar en Dr B. Wielenga

Medewerker(s): Dr H. A. van Andel, Solo; Drs J. van Andel, 's-Gravenhage; Dr B. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids, De Job; C. Breen, Amsterdam; Drs W. E. Engelke, Harderwijk; Prof. Dr F. W. Groenheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keiser, Tiel; Dr H. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, Haarlem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Landboom, Amsterdam; Dr S. O. Lee, 's-Gravenhage; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr K. Schilder, Delft; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; Dr J. Thij, Meppel; Dr D. H. Th. Vollenhoven, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:

Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000

Abonnement: f1.95 per drie maanden bij vooruitbetaling.

Voor 't buitenland en Ned.-Indië f2.— per jaar.

Advertentie: 20 cent per regel.

INHOUD: De Vrijmetselarij IV. — Uit de Schrift: Boed (Hooglied 5:10). — Kerkelijk Leven: Querido's Saul en David; De Vrije erluim; Gewoeligen apitater; Moed?; Kunst en kunst. Lanige kwaal. — Uit het Politieke en Sociale Leven: Het recht van strik IV. — Wijsbegeerte: In de school der wijsbegeerte. — Literatuur en Kunst: Paanen. — Zending en Evangelisatie: De scholen II. — Uit de Buitenlandse Kerken: — Kerknieuws.

DE VRIJMETSELARIJ.

(Karakter.)

IV.

Nadat wij in het vorige artikel iets van haar opnemings graden en doel hebben meegedeeld, komen wij nu tot de vraag: maar wat is de Vrijmetselarij nu eigenlijk, wat is haar eigenlijke karakter, en door welke daden kenmerkt zij zich en tracht zij haar doel te bereiken? Is zij een genootschap, dat zijn leden maatschappelijk of zedelijk of geestelijk hooger opvoert, en verheft op de mensheid inwerkt? Laten wij eens nagaan of wij in hare geschriften op deze vragen een bevredigend antwoord kunnen vinden.

Is ze soms, om te beginnen, een vereniging van onderling hulpbetoon? Zoo beschouwen velen haar wel. Men ziet er dan in een onderling vast aaneengesloten bond, om elkander op allerlei manier te helpen en te begunstigen. Let er maar eens op, zoo hoorde ik meermalen verzekeren, dat de leden der Loge, al gaan zij ook fulliet, er spoedig zoo maar weer bovenop zijn. Men weet niet waar ze het weg krijgen. Hun gangen zijn eenvoudig niet na te gaan. Het moet wel zoo wezen, dat ze elkander onder alle omstandigheden voortrekken en begunstigen.

Toch ontkennen zij zelf het met behaardheid. Prof. Mr G. André de La Porte schrijft er van: „Niets minder is waar. De beginselen der Vrijmetselarij schrijven den macons in 't algemeen menschenliefde en hulpvaardigheid voor. Daarom staan zij velen, die in nood verkeerden, met raad en daad bij. Ook aan niet-Vrijmetselaren komt deze hulpvaardigheid ten goede. Hoe zou het ook anders kunnen bij het streven der Orde naar zedelijke opheffing en verbroedering van het gansche menschedom! Doch wie zal het den Vrijmetselaren ten kwade duiden, dat zij in de eerste plaats den noodlijdenden broeder bijstaan? Niemand kan verwachten, dat zij vreemden eerder zullen helpen, dan hen, die hun naasten zijn door vriendschap en geestesverwantschap”. Maar niet zijn medebroeder onverdiend boven anderen voortrekken! Dan zou hij vaak in strijd komen met zijn plicht als menschen. Een dergelijke partijdigheid zou niet strekken om „weg te nemen wat menschen van menschen scheidt en de geesten en gemoederen verdeelt”. „De Orde”, zoo verklaart hij verder, „bestaat niet ten bate van hare eigen leden, maar van het gansche menschedom. Wie meent door zijn toedoen een voordeel te verkrijgen te sluiten, zal licht bedrogen uitkomen. De Vrijmetselaar pleegt aan de Orde meer te geven dan van haar te ontvangen.”

Ziehier het getuigenis van een meester-Vrijmetselaar zelf. Wij geven het karakter, om objectief te zijn, lieft zooveel mogelijk met hun eigen woorden weer. Het komt dan hierop neer, dat geen eigen belang, maar de reinste naastenheide hen drijft. Menschenliefde en hulpvaardigheid, zedelijke opheffing en verbroedering van het menschedom, de plicht van elk menschen als menschen, zijn het diepste streven van den Vrijmetselaar. En dat zij dan „in de eerste plaats den noodlijdenden broeder bijstaan” kan niemand hen kwalijk nemen. Dat ligt in den aard der zaak. Dat brengt de saamhorigheid mee. Niet als vooropgesteld doel, maar als onopzettelijk gevolg!

Draagt haar arbeid dan meer een maatschappelijk of philanthropisch karakter?

Neen, zoo schrijft Mr J. H. Carpentier Altling in „Kerk en Secte”, dat is haar streven ook niet. De Orde heeft in de twee eeuwen van haar tegenwoordigen vorm, „geen aanwysbaar werk verricht”.

Wel zoo nu en dan eens! Als een of andere instelling van maatschappelijk nut niet zonder den steun der Vrijmetselarij tot stand kon komen! Zoals bijv. het Doofstommeninstituut te Amsterdam, de Alexanderstichting te Bennekom, het tehuis voor heel en half-verwaarloosde wezen te Amsterdam, enz.

Maar dat bleef toch steeds uitzondering. En had het plaats, dan werd zulk een stichting zoo spoedig mogelijk losgelaten, om op eigen wieken te drijven. De Orde acht zich niet het meest geschikt voor zulk een werk. Haar arbeid draagt geen technisch-maatschappelijk karakter. Daarin voelt zij zich niet bedreven.

En toch is zij voor de maatschappij van groot belang! Want zij is een vereenigingspunt van Vrijmetselaren, bestemd tot leer en oefenplaats en zij streeft er naar om „aan de maatschappij menschen te leveren, die de betrekkingen van hun mensche zijn hebben leeren begrijpen en die ernstig voornemens zijn hun roeping in de maatschappij te vervullen. Nooit zal men dan ook de Loge of de Orde, het geheel van Loges, als lichaam in de wereld zien optreden of het moest zijn om financieelen steun te verleen aan eenig algemeen maatschappelijk werk”.

Of is zij voornamelijk of uitsluitend een godsdienstig genootschap? Antwoord: De Vrijmetselarij zegt, nog wel te gelooven in het bestaan van God als den grooten Bouwheer des heel als maar wil van een bepaalden godsdienst met een welomschreven belijdenis niet weten.

Wilsen Geysbeek schreef in zijn „Geheimen der Vrijmetselarij opgelegd”, blz. 12: „De grootste dwaasheid, waartoe de mensch kan vervallen, is ongetwijfeld, het bestaan te ontkennen van een Opperwezen, den eersten en eenigsten oorsprong van alles, een wezen, dat als een liefderijk Vader voor het onderhoud en welzijn zijner kinderen zorgt”.

Een bladzijde verder: „Godsdienst”, zegt broeder Hutcheson, „was het oorspronkelijk grondbeginsel, hetwelk onze Orde vestigde. De dienst van den eenigen, Waren God onderscheidde ons van het overige menschedom; onze voorgangers spoorde den bestaan eener Godheid op uit de wonderen der uitgebreide natuur; de Orde des Heelals ontdekte hun een Opperste Wijsheid, de met sterren bezaaide hemel verkondigde hun de macht, de jaargetijden en hare verwisselingen de goedheid, en het dierlijke leven de toegankelijkheid van God”, enz. Een zuiver natuurlijke godsdienst, die van geen zonde en genade en dus ook van geen Christus, maar alleen van een Opperwezen, of, zooals men in de werken der Vrijmetselarij telkens leest, van een Opperbouweheer des heelals, wil weten. Zoo schreef Geysbeek in 1831.

Maar wat zegt men dan nu van het godsdienstig karakter der Loge? Wij zijn nu bijna een eeuw verder en geven daarom nog even aan Dr Zuidema het woord. Op de tegenwerping, dat de Vrijmetselarij den godsdienst in het algemeen en het Christendom in het bijzonder bestrijdt, merkt hij op, dat dit slechts in enkele Loges, maar niet in het algemeen het geval is. Hij stemt toe, dat het Groot-Oosten in Frankrijk (in 1877 reeds) de aanroeping van den „Grand Architecte de l'Univers” d.i. van den „Grooten Bouwheer des Heelals” heeft afgeschaft; en ook dat de Godloochenars in Frankrijk de overhand hebben, maar „dat is de schuld van het Ultramontanisme, dat alle ontwikkelde, die geen anderen godsdienstvorm kennen, van allen Godsdienst afkeerig maakt”. Maar in Protestantse landen als Engeland, Amerika, Zweden, Denemarken, Duitschland en Nederland is de Loge meer

of min godsdienstig en kerkelijk. Wel heeft men ook in Nederland voorgesteld de aanroeping van den Opperbouweheer af te schaffen, maar dat voorstel is niet aangenomen. En wel zijn er heel wat atheïsten (godloochenars) onder de leden der Orde, maar daar tegenover staat, dat er ook heel wat predikanten onder zijn, zoo merkt hij op.

De Loge wil dus alleen in het algemeen van een natuurlijke godsdienst weten, maar niet van den geopenbaarden godsdienst der Schrift, niet van het Christendom als den eenigen Verlossingsgodsdienst, niet van Christus als Zaligmaker, want zij kent geen zonde en geen schuld, en kweekt dus ook geen behoefte aan genade en verzoening. Het is een soort godsdienst van zelfontwikkeling en deugd. Genoeg echter op dit oogenblik. In het volgende artikel geven wij nader ons oordeel.

Maar wat is de Vrijmetselarij dan wel?

Wij hebben verschillende werken nagelezen, van voor- en tegenstanders beide, moest echter van voorstanders, om op deze vraag een duidelijk antwoord te krijgen. Maar wat zij ons geven is zeer poover. Niet anders dan een reeks van algemeene uitdrukkingen, van mooie en verheven klanken als wereldburgerschap, veredeling der menscheit, beschaving en ontwikkeling, waarheidsliefde en gemeenschapszin, humaniteit en verdraagzaamheid, waardoor wij echter niet veel wijzer worden.

Laten daarom de vooraanstaande mannen der Loge het ons zelf eens zeggen, wat haar karakter eigenlijk is. Misschien, dat wij er dan eenig begrip van krijgen.

Alexander Adam schrijft in „De Geheimen der Vrijmetselarij”, blz. 12 v.v.: „Wanneer wij ons zelf de vraag stellen: „Wat is de Vrijmetselarij in haar innerlijkst wezen?”, dan geeft Falk in Lessing's beroemd gesprek ons het vreemdheid antwoord: „Iets dat zelfs zij, die het weten niet kunnen zeggen”. Want, zoo gaat hij zelf dan voort, niet altijd kan men, wat men zelf goed weet, zoo duidelijk in woorden uitdrukken, dat een ander er de juiste voorstelling van krijgt. En Falk schijnt het punt in kwestie juist gezegd te hebben, „want de Vrijmetselarij is... geen eigenlijk gezegde leer, noch wetenschap, maar een kunst, die enkel geestelijke stof behandelt; die daarom niet in woorden volledig kan onderwezen en geleerd, maar die integendeel door persoonlijke deelneming en ijverigen arbeid in den Vrijmetselarsbond, in den omgang met broederen moet worden verkregen en tot levensbeginsel gemaakt”.

En op blz. 17 omschrijft hij dan nader haar karakter aldus: „De humaniteit als het beginsel, het einddoel, het uitsluitend voorwerp, en de groote zedelijke macht is in één woord het wezen der Vrijmetselarij” een definitie, welke hij van een der Duitsche Loges (zur edlen Aussicht) overnam. En een andere, uit de statuten der Groot-Loge „de Zon” te Bayreuth, aangehaald, luidt: „De bond der Vrijmetselaren is eene menschelijk-broederlijke vereeniging van vrije mannen, tot verdediging en aankweeking van ware humaniteit”.

Maar wat is dan die ware humaniteit? Op den klank afgaande, verklaart Alex. Adam, kunnen wij zeggen: „Humaniteit is de samenvatting van al het humane, d.i. van al het menscheijke, van alles wat den menschen aangaat, hem betaamt en met zijn waarde en bestemming strookt”.

„De humaniteit omvat... alles wat den menschen eerst waarachtig tot menschen stempelt, het zuiver algemeen menscheijke”. Zij is de „tegenvoeter van onbeschoftheid en beestachtigheid”... „de machtinge drijfveer, die den menschen uit de enge banden van eigenliefde en zelfzucht vrijmaakt”.

„Om kort te gaan, wij begroeten in haar de moeder van alle ontwikkeling, beschaving, lydzamenheid... de bron der werkdadige liefde, der heldhaftige edelmoedigheid... de kweekster van al wat waar, schoon en goed, grootsch en verheven

is... de wortel van alle menselijke deugden en alle ware verdiensten".

"Humaniteit is het denkbeeld, waarvoor wij tempels en altaren bouwen. Vrede en gelukzaligheid voor alle menschen, zie daar het ideaal, dat der Vrijmetselarij ten allen tijde voor oogen moet blijven, zoo zij haar verheven taak volbrengen, haar grootsche roeping vervullen wil".

"Het is den Vrijmetselaar niet enkel om ontwikkeling des verstands, of de aankweeking van 's menschen geestelijke vermogens, maar ook en vooral om de veredeling des harten te doen."

"Vandaar dat de Vrijmetselarij geen afzonderlijk wetenschappelijk leerstelsel heeft... en allermint geneigd is zich te onderwerpen aan eene vaste, onveranderlijke dogma's uitgesprokenen geloofsbelydenis. Nooit en nimmer kan hij de vriend zijn eener dogmatiek, nooit en nimmer kan hij zweren bij de woorden en uitspraken van een leeraar. Het vrije denken, dat door geen overgeleverd geloof beperkt is, vormt het middelpunt van zijn licht en waarheid brengend streven."

En door welk middel zegt de Vrijmetselarij dat hooge doel te bereiken? Alleen door arbeid en altijd weer door onvermoeiden, ingespannen arbeid. Op stoffelijk gebied door lichamelijken arbeid, op geestelijk gebied door het vrije denken, en op aesthetisch gebied door de scheppingen der kunst. En in zoover al die arbeid niet voor eigen voordeel, maar veelmeer tot vermeerdering van het algemeen welzijn der groote menschheid wordt verricht, d.w.z. in zoover zij een humanistisch karakter draagt, is zij vrijmetselaarsarbeid.

Weet ge nu wat de Vrijmetselarij eigenlijk is? Hebt ge er nu een duidelijk begrip van gekregen? Als het u gaat als mij, is uw antwoord: neen, ik ben nog even wip als te voren! Na het lezen van verschillende boeken en brochures was ik telkens teleurgesteld, als ik mij rekenschap trachtte te geven van den inhoud, omdat ik wel heel veel schoone woorden en verheven ideeën, maar geen afdoend antwoord kreeg op de vraag, wat de Vrijmetselarij nu eigenlijk is.

In het laatste artikel hopen wij ons oordeel te geven.

Imuiden.

JOEL JANSEN.

UIT DE SCHRIFT.

Rood.

(Goede Vrijdag).

Mijn Liefste is blank en rood; Hij draagt de hennep boven tienduizenden. Hooglied 5:10.

Wat grípt u op den Goeden Vrijdag het krachtigst aan, mijn ziel?

Als ge daar staat op den heuvel Golgotha en op uw gekruisigde Geliefde uw oogen vest, wat kronkt dan uw liefde het meest?

Wat is voor u het onverdraaglijkst?

En ge antwoordt wellicht: dat bloed!

Wat heeft uw Jezus den laatsten lijdensnacht en den laatsten lijdensdag moeten bloeden.

In Gethsemane werd het angstzweet tot groote druppelen bloeds.

De doornenkroon prikte diepe wonden en het bloed gutste Hem langs de slapen.

De geeselslagen ploegden zijn rug open tot deze een bloederige vleeschklomp was geworden.

De nagels in handen en voeten gaven aan het bloed nieuwe uitwegen.

En zelfs toen Hij den geest had gegeven, werd Zijn zijde nog doorstoken om er een mengsel van water en bloed uit te laten vloeien.

O, dat bloed!

Hoe overdekte het Zijn geheele lichaam.

Hoe maakte het Hem afzichtelijk.

Hoe doet het u weklagen: Mijn Liefste is rood. Maar de Hooglied-bruid klaagde deze woorden niet uit, maar jubelde ze uit.

Dat wil ik wel gelooven, zegt gij, mijn ziel.

Zij doelde daarmee op de volbloedigheid, welke door zijn huid heerscheen of ook de kleur van het haar heerschen.

Dat alles verhoogde zijn schoonheid in haar oog. Maar het roode verleslijkt Jezus zoo.

Meent gij dat werkelijk, mijn ziel?

Hebt gij dan nog niets gespeurd van de schoonheid van dat bloed?

Hebt gij daarin niet gezien de unieke-schoonheid van Zijn onvergelykelijke liefde?

Wat zijt gij dan nog weinig uw Liefste gemederd. O, dat bloed!

In het eerst schrikt gij ervan.

Maar hoe langer gij er op staart, des te dierbaarder wordt het u.

Het was duur bloed.

Het was ook lief bloed.

Elke druppel van dat bloed genoegzaam om een geheele wereld te verlossen.

Gewis, gij moogt zuchten: ik deed door mijne zonden Hem al die jammen aan. Ik, ik heb doen vlieten onschuldig bloed.

Mits gij er dan deze gedachte maar onmiddellijk aan verbindt: dat hartebloed is vergoten voor mij.

Voor mij was Hij rood.

Welk een schoon rood is dat.

Welk een kostelijk rood.

Dierbaar, dierbaar bloed.

Zalig, zalig rood.

Het is het rood der schuldvergeving.

Het is het rood der eeuwige verzoening.

Het is het rood, waardoor ik aangenaam word in des Vaders oog.

O mijn ziel, dat het rood evenals het blank geen oogenblik uit uw herinnering verdween.

Dat het u telkens, ook buiten de lijdensdagen om, ware, als zaagt gij bloeddruppelen leeken.

O, dat gij die druppelen tellen kondt!

En dan onder den indruk leefde van de genade, de ontferming, de lieflijkheid van elk dier druppelen.

Wat zouden uw smarten, in gemeenschap met Hem doorstaan, u dan heilig, zelfs genotvol worden.

Wat zou uw Jezus u boven alles beminnelijk blijven.

Hoe zou het reeds in den morgenstond kwinkelen binnen in u: Mijn Liefste, Mijn Liefste, Mijn Liefste is rood.

HEPP.

KERKELIJK LEVEN.

Querido's Saul en David.

Bij de veelbesproken tooneeluitvoering scheen alles zoo verlokkelijk.

Zij zou gehouden worden in besloten kring. Intusschen werd met de kaarten met ijver gekolporteed.

Alleen amateur-spelers zouden voor het voetlicht komen. Evenwel bleek het heele spel te staan onder de leiding van een beroepsspeler, den heer Saalborn.

Christen-studenten zouden ten tooneele verschijnen. Maar er moesten er onder de spelers zijn geweest, die nooit een collegezaal hebben gezien.

Een bijbelsch stuk zou er worden opgevoerd.

Maar dan niet van de hand van den een of anderen letterkundigen krabbelaar. Doch van een eerste-rangs-auteur.

Wel van een Jood. Van Querido.

Maar dat hinderde niet.

't Was immers een stuk uit het Oude Testament. Onbegrijpelijk is het, dat er zijn, die al zulke mooie voorstellingen hebben geslikt.

Dat er ouders ook onder de Gereformeerden waren, die dachten: het zal wel vertrouwd wezen.

Ik heb nog een kleine hoop, dat zij bij de opvoering toch geschrokken zullen zijn.

Dat zij onrustig geworden zijn en zichzelf zullen hebben afgevraagd: hoe kon ik mijn kinderen hier toe verlof geven?

Wanneer men van den inhoud van dit tooneelwerk kennisneemt, dan wordt het u een raadsel, hoeveel er bij hen mee door kan.

Daarom acht ik het niet ondienstig onze lezers van den inhoud eenigszins op de hoogte te brengen.

En dan zal ik den heer Querido allermint den lof onthouden, die hem toekomt. Er zijn in zijn boek, uit letterkundig oogpunt, eenvoudig schitterende passages. Stukken van Oostersche poëzie.

Ook hier en daar wel eens kreupel beeldspraak. Maar over het geheel heeft hij hierin zijn naam gehandhaafd. Ook zijn naam als overdadig, al te weelderig stylist. Dat het als tooneelstuk tooneelbezoekers zal voldoen, betwijfel ik. Hij laat zijn personages praten tot ze er hoersch van moeten worden. En voorzover ik er verstand van heb, is dit juist het tegendeel van wat een tooneel-auteur zich als eisch heeft te stellen.

Hij blijft tamelijk trouw aan het bijbelsche verhaal. Maar gelijk te verwachten was, mist hij alle diepere visie op zijn onderwerp. Hij vat Saul op als een lijder aan zware melancholie, die veel angsten uitstaat, in wien de tegenstellingen van haat en liefde snerven, die zich om het niet gehoorzamen aan het Goddelijk bevel een verworpen Gods noemt. Van den boosen geest, die in Saul voer, wordt slechts later en dan maar met een enkele uitdrukking, gewag gemaakt.

Maar den donkeren achtergrond, dat Saul een koning was, die God aan Israël in zijn toorn schonk en David de verkorene des Heeren was, uit wien de Messias zou voortkomen, en die in zijn leven ook den Messias menigmaal typeerde, ziet hij niet.

Dat laat opzichzelf reeds den christen, den Gereformeerde onbevredigd.

Daardoor blijft alles laag bij den grond.

En was het dat alleen nog maar.

Doch er staan stukken in, die voor den Calvinist niet slechts, maar voor ieder, die door de moderne moraal niet is vergiftigd, zedekwetsend zijn.

Ik heb dan ook gearzeld enkele van die gedeelten hier over te nemen.

Maar waar van zoo verschillende kanten dit stuk als doodonschuldig wordt voorgesteld, waar men verzekert, dat zijn inhoud geen bezwaar oplevert, meen ik, dat de waarschuwing tegen dat gevaar alleen krachtig kan zijn, wanneer men de dingen bij hun naam noemt.

Ik verwonder mij, dat sommige deelnemers het gevaar niet dadelijk hebben ingezien.

Zouden zij reeds zoover zijn afgezaakt?

Of verkeeren zij in tijdelijke wereld-bedwelming?

Ik hoop nog het laatste.

Ik bied dan mijn lezers verontschuldiging aan, dat ik hun zulke afkeerwekkende lektuur onder de oogen breng.

Maar het moet.

Eerst dan een fragment uit het Eerste Bedrijf (bl. 18).

Daar spreekt Saul tot Jonathan:

En David... zoon van Izay?...

Wie is hij?... éens mijn schildknecht!

Ha ha! een fraaie herder, die Filistijnen slaat en reuzen velt met kiezels! Mijn kleine David, de ving'ren tokkelend langs de snaren, en tooverij van klanken sprekkend om mijn hoofd. (Hoonend).

Versiert hij niet zijn enkels, armen, handen, met ringen, kralen, banden,

als hij zit toot haar opgesmukte lijf? (fel schimpend).

Wie is hij... die een koningsdochter won tot prijs, koelhartig van lichtzinnigheid?

Een herder met wat vale schapen,

die vlooiën zocht met zijnen hond!

En nu?... Een woelig pronker!

Bedwelmen doet hij alle vrouwen, (zinnelijk)

met lied en zang en 't lenige geylei van zijne weeke stem en woord.

Met wierook lokt hij donk're maagden

uit mijn paleis en werpt ze onbeschaamd zijn wrange lusten toe. Want hij is brandend zwol van zin, zóó wulpsch, dat heel zijn wezen zou vergaan,

als hij niet dagelijks offerde, zijn zonden ter verzoening. — Moet hij mijn trouw betreden?

De snijkant van een kei moest groeven door zijn nek!!

Ik grijp mijn speer en rijg hem aan den dood.

Hoor kind, hoor hier, de wulpsche vrouwen, krolsch! Zij razen luid om hummen lieveling.

Het volk doet mee:... Saul sloeg zijn tienduizenden!

Gelogen volk... gelogen!

O Jonathan hoor toe, uw koning krenken door hoeretoeg en slaaf (pauze).

Van kommentaar onthoud ik mij. Ik spijgerde alleen.

Wat dunkt u van zulk een taal?

Druischt ze niet geheel tegen onze Gereformeerde zede in?

Moet zelfs niet een zich respektieus wereldling er afschuw van hebben?

Er staan woorden in, die zelfs in het ergste geval niet van menschen gebruikt worden, maar alleen van beesten.

En mocht men opmerken, dat Querido zóó schreef om Saul's gezonkenheid te karakteriseeren, dan mag daartegen protest niet uitblijven.

Mag men dan aan het papier toevertrouwen de liederlijke taal, die een dronkaard soms uitbraakt, alleen om van de dronkenschap een goed beeld te geven?

Mag men om den beklagenswaardigen toestand van krankzinnigen te teekenen, letterlijk weergeven de schunnige woorden, welke er somtijds uit hun mond voortkomen?

Evenmin mag, wat Querido hier bestaat, ooit worden goedgepraat.

Hier is de Jordaan-Querido, de Manus-Peel-Querido aan het woord, met zijn plat realisme.

Eigenlijk is 't nog erger gesteld.

Want in „De Jordaan" en in „Manus Peel" wordt voor een deel werkelijkheid, lage werkelijkheid gegeven.

Maar hier een gefingeerde (verzonnen) werkelijkheid.

Dat Saul op die manier ooit te keer is gegaan, kan men uit het bijbelverhaal niet bewijzen.

Trouwens in het vervolg van dit tooneelstuk moet de polygamie (veelwifery) als pikante saus dienen.

In plaats van dit, waar het noodig mocht zijn, even aan te roeren, gelijk onder ons goede zede eischt, wordt het in dit tooneelstuk naar den voorgrond geduwd.

In het Tweede Bedrijf vindt men na een feestavond David met zijn vrouw Michal alleen. Michal lijkt bijna geheel een Westersch vrouwtje. De omgang met haar man heeft niets van dat Oostersche op een afstand blijven. Te schriller wordt daarom de beschrijving, welke David aan Michal van het heerlijke feest geeft en waarin hij tot haar zegt:

Hoe vloei'de rood de wijn!

De knapen zongen, de meiskens dansten; zelfs neuriede de hūzit mee.

En even later:

Zoo vele volk'ren leerde ik kennen;

zoovele vrouwen noemde ik mijn. —

Is dit, milieu w vrouwen.

Maar door de Als I gerust d achterh Daaronde

Uw de w zool

Toen en Saul

Gij en mij van

Welke lukkig n het toom moet haa hebben. wonnen. pen! Ma Saul aan

Verd alle hom dui Uw gij d wul

Nog m David is aan Saul Samuel. hem in d Teeder w om hem hem. Ma gaan. Hij vader. Samuel David En dan

Ik w Uw

Outw

Ontw van Zij w Zi

Stil klank den

Zoo Omse

O, de mij

Zij w Mic

Rond zij s

Zoo zoo

Stil mijn van

Blaa Ze

Nu moe Ik vind Driedub Ik sta blik niet Ik sta christenna burg verli gevallen r ik gedwa